

Uplatňovanie nárokov na náhradu škody spôsobenej porušením práva hospodárskej súťaže

Dňa 27. decembra 2016 nadobudol účinnosť nový zákon č. 350/2016 Z.z. o niektorých pravidlách uplatňovania nárokov na náhradu škody spôsobenej porušením práva hospodárskej súťaže. Týmto zákonom sa implementuje do slovenského práva Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2014/104/EÚ.

Cieľom novej úpravy je uľahčiť tzv. súkromnoprávne vymáhanie súťažného práva (private enforcement), teda uplatňovanie nárokov na náhradu škody fyzických a právnických osôb, ktorá im vznikla konaním v rozpore s predpismi o ochrane hospodárskej súťaže. Na tento účel nový zákon stanovuje niektoré pravidlá, ktoré predstavujú miestami zásadný odklon od všeobecnej úpravy zodpovednosti za škodu a to tak v hmotnoprávnej ako aj v procesnej oblasti.

Požadovať náhradu škody, spôsobenej porušením súťažného práva, môže každá fyzická a právnická osoba, vrátane orgánov verejnej moci, nezávisle od existencie priameho zmluvného vzťahu s porušiteľom a bez ohľadu na to, či existuje predchádzajúce zistenie porušenia súťažnou autoritou, na Slovensku Protimonopolného úradu. Z praktického hľadiska však možno konštatovať, že bez predchádzajúceho rozhodnutia súťažnej autority o porušení je súkromnoprávne uplatňovanie nárokov vyplývajúcich z porušenia súťažného práva podstatne komplikovanejšie.

Porušitelia, napríklad podniky, ktoré uzatvorili zakázanú cenovú dohodu, zodpovedajú za spôsobenú škodu spoločne a nerozdielne a poškodená osoba má možnosť uplatniť svoje nároky u ktoréhokolvek z nich. Miernejšie pravidlá sa stanovujú pre porušiteľov z radov malých a stredných podnikov, teda takých, ktoré majú do 250 zamestnancov a ročný obrat do 50 mil. EUR, resp. ročnú súvahu do 43 mil. EUR. Osoba, ktorej bolo priznané oslobodenie od pokút v rámci programu zhovievavosti (leniency), v zásade zodpovedá len voči svojim priamym a nepriamym odberateľom a dodávateľom.

Súd rozhodujúci o náhrade škody je viazaný konečným rozhodnutím Protimonopolného úradu Slovenskej republiky o tom, že došlo k porušeniu práva hospodárskej súťaže. Konečné rozhodnutie súťažnej autority vydané v inom členskom štáte sa tiež považuje za dôkaz o porušení práva hospodárskej súťaže, avšak žalovaný má možnosť v konaní preukázať opak. Ak v konaní porušiteľ nepreukáže opak, predpokladá sa, že kartel vždy spôsobuje škodu. Oproti všeobecnému právu na náhradu škody je to zásadný posun, nakoľko vznik škody nemusí dokazovať žalobca.

Nároky na náhradu škody sa premlčia v lehote piatich rokov, ktorá však nezačína plynúť skôr, ako skončí porušenie a žalobca sa dozvie o tom, že došlo k porušeniu, kto je porušiteľom a že utrpel škodu,

resp. mal možnosť sa o týchto skutočnostiach dozvedieť. Počas úkonov a konaní súťažnej autority sa premlčacia lehota prerušuje a nová začína plynúť až jeden rok od právoplatného rozhodnutia o porušení práva hospodárskej súťaže alebo skončenia konania pred súťažnou autoritou.

Pokiaľ poškodený, teda žalobca, zníži svoju škodu tým, že ju, vo forme zvýšenej ceny vlastných produktov, prenesie na svojich odberateľov, v tomto rozsahu si ju, s výnimkou ušlého zisku, nemôže uplatniť od porušiteľa. Ak porušiteľ, teda žalovaný, stavia svoju obranu práve na skutočnosti prenesenia zvýšenia ceny, dôkazné bremeno, že k nemu došlo, znáša on. Rozsah prenesenia zvýšenia ceny môže súd určiť aj podľa vlastného odhadu, pokiaľ ho nemožno zistiť vôbec alebo len s nepomerými ťažkosťami.

Vzhľadom na informačnú asymetriu žalobca spravidla nemá možnosť dopracovať sa vlastnými prostriedkami k všetkým informáciám a dôkazom, ktoré potrebuje na uplatnenie svojich nárokov vyplývajúcich z porušenia súťažného práva. Nová úprava preto po prvýkrát v slovenskom civilnom procesnom práve umožňuje, aby sa žalobca odôvodneným návrhom obrátil na súd, ktorý môže nariadiť žalovanému alebo aj tretej osobe sprístupniť dôkazy podstatné pre rozhodnutie o veci. Súd pritom musí zohľadniť oprávnené záujmy všetkých strán, primeranosť a dôvodnosť návrhu, zohľadniť obchodné tajomstvo a dôverné informácie, s cieľom predísť tzv. rybárskym expedíciám, teda nešpecifickému alebo príliš širokému hľadaniu informácií. Žalobca sa tiež môže súdne domáhať sprístupnenia dôkazov zo spisu súťažnej autority, kde sa okrem iného posudzuje aj verejný záujem, najmä či by takéto sprístupnenie nemohlo ohroziť ďalší úradný postup súťažnej autority v rámci prešetrovania a konaní. Zo sprístupnenia sú však vylúčené vyhlásenia v rámci programu zhovievavosti a podania v rámci konania o urovnaní. Tieto inštrumenty predstavujú v súčasnosti významné prostriedky verejného vymáhania súťažného práva, nakoľko podniky spolupracujúce so súťažnými autoritami zohrávajú zásadnú úlohu pri odhalovaní tajných dohôd a v konečnom dôsledku vedú k zmenšeniu škôd, ktoré by mohlo spôsobiť pokračovanie protisúťažného konania.

Nová úprava má pôsobiť motivačne na mimosúdne riešenie sporov týkajúcich sa náhrady škody v dôsledku porušenia súťažného práva. V rozsahu, v ktorom boli takéto nároky uspokojené mimosúdne, sa ich ďalej nemožno domáhať voči tomu porušiteľovi, ktorý mimosúdnu dohodu uzavrel. Regresný nárok ostatných porušiteľov je voči porušiteľovi, ktorý uzavrel mimosúdnu dohodu, spravidla vylúčený.

O nárokoch na náhradu škody bude, tak ako doteraz, rozhodovať s príslušnosťou pre celé územie Slovenskej republiky Okresný súd Bratislava II. Najmä pri karteloch, ktoré sa odohrávali vo viacerých štátoch, však harmonizovaná úprava súkromnoprávneho vymáhania súťažného práva na základe európskej smernice viac ako doteraz nastoluje otázku tzv. forum shopping, teda výberu jurisdikcie, v ktorej budú nároky na náhradu škody uplatnené. Táto problematika naberá na význame aj vzhľadom na veľmi rozdielnu prax a skúsenosti príslušných súdov so súkromným vymáhaním práva ochrany hospodárskej súťaže.

Hoci uplatnenie nárokov na náhradu škody spôsobenej porušením súťažného práva bolo možné aj doposiaľ, a to podľa všeobecných predpisov o náhrade škody, vzhľadom na neexistenciu právnej úpravy, ktorá by zohľadňovala špecifiká takýchto nárokov, bola táto možnosť na Slovensku skôr len teoretickou. To sa nedá povedať o Rakúsku, kde sú z posledných rokov známe napríklad prípady tzv. výťahového kartelu alebo kartelu autoškôl z Grazu. Nároky na náhradu škody, uplatnené v týchto prípadoch, dosahujú rádovo milióny eur.

Nová právna úprava prináša len niektoré uľahčenia pre súkromnoprávne vymáhanie súťažného práva. Ďalšie aspekty zostávajú bez osobitnej úpravy, spomeňme napr. možnosť sprístupnenia dôkazov už pred podaním žaloby (tzv. pre-trial discovery) alebo kolektívne žaloby. Samotné uplatnenie nárokov bude aj naďalej predstavovať pomerne komplikovaný, časovo náročný a nákladný proces. Na druhej strane, pre porušiteľov súťažného práva, aj takých, ktorí sa porušenia môžu dopustiť trebárs len z nedbanlivosti, sa dodatočné riziká vyplývajúce z nárokov na náhradu škody od 27. decembra 2016 zvyšujú.

JUDr. Igor Augustinič, Ph.D.,
bpv Braun Partners, s. r. o., o. z.
Partner

Deloitte.

Big Data - výzva 21. storočia. Ich využitie, právne limity a právna ochrana

Žijeme vo veku informačných technológií. Dáta o nás (najmä osobné údaje) sa zhromažďujú každý deň a po celom svete (pri online transakciách, interakcii na sociálnych sieťach, elektronickej komunikácii, v priemysle, pri spracúvaní personálnych a mzdových údajov s využitím cloudových riešení a pod.). Tieto informácie pritom predstavujú nevyčísliteľnú hodnotu. Sú spoločnosti pripravené na výzvu, ktorú tzv. big data predstavujú? Aké je ich využitie, právna regulácia a ako ich možno chrániť?

Aktuálne trendy vo využití tzv. big data

O tzv. big data hovoríme v prípade extenzívneho spracúvania masívnych objemov dát s využitím počítačových algoritmov zväčša korporáciami, inštitúciami, resp. inými veľkými organizáciami. V súčasnosti spoločnosti čoraz častejšie využívajú big data na predvídanie správania svojich zákazníkov, profilovanie, ponuku služieb šitých na mieru, t. j. tzv. behaviorálnu reklamu. Spoločnosti pôsobiace vo finančnom sektore (napr. bankovníctvo a poisťovníctvo) využívajú analýzu veľkých objemov dát na boj proti podvodom a na ekonomické prognózy. Okrem toho sa big data často využívajú aj v telekomunikáciách, priemysle a iných odvetviach.

V priemyselnom odvetví sa v súvislosti s big data využíva technológia tzv. Internet of Things (alebo aj internet vecí). Je to koncept prevažne bezdrôtového pospájania objektov rôznych druhov (napr. snímače, senzory, elektrické zariadenia v domácnosti a pod.). Konečnou víziou tejto stratégie je konektivita inteligentných zariadení navzájom bez zásahu človeka. Cieľom má byť možnosť monitoringu stavu zariadení, lepší výkon produktov a bezpečnosť, inteligentné

ovládanie spotreby energií, vzdialené monitorovanie bezpečnosti budov, regulovanie teploty a ďalšie. V tejto súvislosti sa spomína aj pojem „Industry 4.0“, resp. štvrté štádium priemyselnej revolúcie. Tento fenomén má priniesť využívanie umelej inteligencie vo výrobných procesoch, zabezpečenie ich pružnosti a zvýšenie kvality výrobkov.

Ani s výrazným rozmachom technológií však netreba zabudnúť na prípadné právne limity. Na čo by si spoločnosti mali dávať pozor pri implementovaní najnovších trendov v oblasti big data?

Právne limity

Nie všetky dáta, ktoré spoločnosti spracúvajú, sú anonymizované. Značná časť predstavuje osobné údaje, ktoré sa spájajú s identifikovateľnými fyzickými osobami. Takéto údaje sú predmetom regulácie v oblasti ochrany osobných údajov. Na pôde Európskej únie ide najmä o Smernicu Európskeho parlamentu a Rady 95/46/ES o ochrane fyzických osôb pri spracúvaní osobných údajov a o voľnom pohybe týchto údajov, ktorú s účinnosťou od mája 2018 nahradí Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady 2016/679 o ochrane fyzických osôb pri spracúvaní osobných údajov a o voľnom pohybe týchto údajov (ďalej len „GDPR“).

GDPR rozširuje definíciu toho, čo je možné považovať za osobný údaj. Stanovuje, že identifikovateľnou sa osoba stáva aj prostredníctvom jej lokalizačných údajov, online identifikátorov (napr. IP adresa, cookies) a genetických údajov. Aj v prípade takýchto informácií teda budeme hovoriť o osobných údajoch. Aký to má vplyv pri využívaní big data?

Jedným z najčastejších spôsobov využitia veľkých objemov dát v podnikateľskej sfére je tzv. profilovanie. Profilovanie smeruje k analýze vybraných parametrov o fyzickej osobe za účelom prijatia rozhodnutia o tejto osobe, resp. sledovania jej správania a analýze či predvídaní jej osobných preferencií a postojov. Prevádzkovateľ by mal v prípade, že vykonáva profilovanie, informovať dotknuté osoby o existencii profilovania, ako aj o každom automatickom spracúvaní osobných údajov o nich a o následkoch takéhoto spracúvania. Dotknutá osoba by mala byť informovaná o existencii profilovania, ako aj o práve namietat' proti nemu, ak je spojené s priamym marketingom. Rovnako by prevádzkovateľ mal prijať technické postupy, aby bola zabezpečená správnosť osobných údajov, minimalizované riziká vo vzťahu k osobným údajom, ako aj prijaté postupy na zamedzenie prípadného (automatizovaného) diskriminačného rozhodnutia o dotknutej osobe.

GDPR ďalej upravuje viacero inštitútov vo vzťahu k dotknutej osobe, ktoré majú priniesť transparentnosť pri spracúvaní jej osobných údajov. Ide napr. o právo dotknutej osoby na prístup k jej osobným údajom, právo na výmaz, právo namietat' proti spracúvaniu osobných údajov alebo právo na prenosnosť osobných údajov. Tieto inštitúty sú obzvlášť problematické najmä pri spracúvaní veľkých objemov dát.

Právo na prenosnosť údajov predstavuje právo dotknutej osoby získať osobné údaje, ktoré sa jej týkajú, a preniesť ich od jedného prevádzkovateľa k druhému. Prevádzkovateľ nesmie takémuto prenosu brániť. Prenos osobných údajov môže byť za určitých okolností technicky náročný, GDPR pritom vyžaduje prenos v štruktúrovanom, bežne používanom a strojovo čitateľnom formáte.

Okrem uvedených povinností by prevádzkovatelia tiež nemali zabúdať na prijatie primeraných bezpečnostných opatrení. Vo všeobecnosti platí, že riziká vo vzťahu k osobným údajom by mali byť zohľadnené pri každej implementácii zmien v spoločnosti, ktorá môže mať dopad na spracúvanie osobných údajov (ide o zhmotnenie požiadaviek GDPR – tzv. „privacy by design“ a „privacy by default“).

Právna ochrana big data

Treba poznamenať, že tuzemská legislatíva ani legislatíva na úrovni EÚ explicitne neupravuje prostriedky právnej ochrany big data v autorskoprávnom, resp. obchodnoprávnom ponímaní.

Za určitých okolností je možné uvažovať nad právnou ochranou databáz. Smernica 96/9/ES o právnej ochrane databáz poskytuje autorskoprávnu ochranu takej databáze, ktorá „predstavuje spôsobom výberu alebo usporiadaním jej obsahu autorov vlastný duševný výtvor“. Uvedená požiadavka na originalitu databázy, resp. v USA tzv. doktrína „sweat of the brow“, je podporená aj rozsiahlou súdnou praxou (napr. rozhodnutie vo veci Feist Publications, Inc vs. Rural Telephone Service Company – pre používanie autorskoprávnej ochrany je nevyhnutné, aby kompilácie dát obsahovali originálny prvok spočívajúci vo výbere, resp. usporiadaní dát). Okrem toho je rovnako nevyhnutné zdôrazniť, že autorskoprávna ochrana databáz nezahŕňa obsah databázy, t. j. samotné dáta. Preto je vhodnejším prostriedkom ochrany ochrana prostredníctvom obchodného tajomstva.

Na úrovni EÚ snahy o harmonizáciu právnej úpravy obchodného tajomstva vyvrcholili v roku 2016 prijatím Smernice 2016/943 o ochrane neprístupného know-how a obchodných informácií (obchodného tajomstva). Obchodným tajomstvom v zmysle tejto smernice sú informácie, ktoré:

- sú tajné v tom zmysle, že nie sú ako celok alebo pri presnom usporiadaní a spojení ich častí všeobecne známe alebo bežne prístupné osobám v kruhoch, ktoré sa dotknutým druhom informácií bežne zaoberajú;
- majú obchodnú hodnotu, pretože sú tajné;
- osoba, ktorá s týmito informáciami oprávnené nakladá, podnikla za daných okolností primerané kroky, aby ich udržala v tajnosti.

Nie je rozhodujúca hodnota informácií na trhu, avšak úžitok ich vlastníka (predpokladá sa totiž jeho finančná investícia pri tvorbe dát). Kroky, ktoré by mal vlastník informácií na ich udržanie v tajnosti podniknúť, sa líšia a závisia od viacerých faktorov (veľkosť spoločnosti, počet zamestnancov, charakter dát, dostupné bezpečnostné opatrenia a pod.). V praktickej rovine teda môže obchodné tajomstvo zahŕňať napr. zoznamy klientov, prieskumy trhu, informácie o správaní zákazníkov, databázy zdravotných údajov a pod. Tieto informácie by v daných obchodných kruhoch nemali byť známe.

Na záver

Big data majú širokospektrálnu využiteľnosť a postupne získavajú na trhovej hodnote. Aby sa však ekonomická investícia do ich efektívneho využívania spoločnostiam vrátila, je potrebné tieto informácie chrániť. Všeobecne je možné odporúčať vhodné nastavenie licenčných zmluvných vzťahov, zmluvné ošetrenie ochrany dôverných informácií, ochranu do vnútra spoločnosti prostredníctvom interných predpisov a politik, či nastavenie bezpečnostných opatrení ako heslá, kryptovanie a pod.

Rovnako je potrebné, aby spoločnosti venovali pozornosť povinnostiam, ktoré im vyplývajú z ich pozície prevádzkovateľov infor-

mačných systémov osobných údajov. Sankčný mechanizmus, ktorý sa bude onedlho aplikovať v EÚ, totiž stanovuje pokutu za porušenie vybraných povinností až do výšky 4 % z celosvetového obratu.

Miroslava Terem Greštiaková

Deloitte Legal
Associate Partner

Deloitte.

Nové pravidlá hry pri prenájmoch: hrozba alebo príležitosť?

Bilancie spoločností odkrývajú pravú tvár. Medzinárodné štandardy finančného výkazníctva a nový štandard IFRS 16 prinášajú zásadné zmeny v koncepte vykazovania a oceňovania prenájmov od roku 2018. Táto téma môže na prvý pohľad vyzerat' ako záležitosť pre účtovníka, ale zdanie klame. Určite bude mať dopad na mnohé investičné rozhodnutia manažmentov spoločností.

Pravidlá hry sa menia

Máte veľa majetku alebo majetok s veľkou hodnotou v prenájme a je pre vás dôležité, akú vykazujete EBITDA? Musíte pri svojom financovaní plniť ukazovatele zadlženosti alebo EBITDA marže a sú vaše odmeny závislé od niektorého z týchto ukazovateľov?

Ak áno, zbystrite pozornosť, pretože sa zásadne menia pravidlá hry v tejto oblasti. Bude potrebné vysúkať si rukávy a upraviť procesy vo firme, podnikateľský plán, pravidlá odmeňovania, prehodnotiť zmluvy a komunikovať s financujúcimi bankami.

Mnoho firiem, ktoré si doteraz hovel v komforte prevádzkových prenájmov a ich súvaha ukazovala v zásade nulovú zadlženosť, si bude musieť zvyknúť na zmenu a pozrieť sa realite priamo do očí.

To môže ohroziť dobre fungujúci biznis firiem, ktoré poskytujú prevádzkový prenájom a ktoré robili všetko pre to, aby ich produkty aj naďalej ostali skryté pred zrakom používateľov závierok ich klientov. Rozhodovanie, či kúpiť alebo prenajať, môže v novom svetle dopadnúť úplne inak. **Čo je pre jedného hrozba, pre iného môže znamenať príležitosť. Kto bude na zmenu včas pripravený, môže z nej vyťažiť.**

IFRS 16 Lízingy

Spoločnosti, ktoré zostavujú účtovnú závierku podľa medzinárodných štandardov finančného výkazníctva (IFRS), ovplyvní nový štandard **IFRS 16 Lízingy**. Tento predpisuje nový spôsob vykazovania

Otázky spojené s novým štandardom IFRS 16

lízingov v účtovnej závierke najmä z pohľadu nájomcu. Preto bude mať významný dopad hlavne na spoločnosti, pre ktoré je bežné veľké množstvo prenájatých aktív, napr. prenájom nehnuteľností. U nájomcov nehnuteľností tak môže dôjsť k výrazným zmenám v tom, ako sú tieto nájom vykázané v IFRS účtovnej závierke, a takisto to môže mať dopad na vykázaný výsledok hospodárenia.

Nový štandard IFRS 16 ruší rozdelenie lízingov na finančný a operatívny, **prináša novú definíciu kontroly aktíva a ukladá nájomcovi povinnosť účtovne vykazovať predmet nájmu ako vlastné aktívum.**

Z účtovného jazyka teraz do praxe: môže to znamenať, že spoločnosť, ktorá si prenajíma nehnuteľnosti, bude po aplikácii nového štandardu povinná vykázať tieto nehnuteľnosti vo svojom majetku, pričom vykáže aj pasíva v podobe budúcich záväzkov z prenájmu, a náklady na prenájom nahradí vo svojich výkazoch finančnými a odpisovými nákladmi. Zaujímavosťou je, že dané **aktívum** podľa štandardu IFRS 16 **vykáže vo svojom majetku vlastník (prenajímateľ) a zároveň aj užívateľ (nájomca).**

Ako to ovplyvní nájomcov?

V prípade doterajších operatívnych lízingov zásadne. Zjednodušene povedané, náklady na prenájom, ktoré doteraz predstavovali prevádzkové náklady a boli súčasťou výsledku EBITDA (zisku pred zdanením, úrokmi a odpismi), budú vykázané ako náklady na odpisy majetku a úrokové náklady lízingu. Z toho dôvodu sa hospodársky výsledok v podobe EBITDA zvýši. Praktické dopady môže spoločnosť pocítiť napríklad v prípade schém odmeňovania, ktoré sú založené na výsledku EBITDA. Vykázanie nových lízingových záväzkov zmení aj podobu súvahy, čo môže mať dopad na hodnotu ukazovateľa zadlženosti.

Nový štandard z účtovného pohľadu čiastočne zotrie rozdiel medzi prenájomom a priamym nákupom nehnuteľností.

Bude potrebné nanovo posúdiť plusy a mínusy dvoch alternatív – či nehnuteľnosť priamo kúpiť alebo si ju prenajať. Bude potrebné prehodnotiť stratégiu obstarávania spoločnosti, pretože tá už nemusí byť po aplikácii nového štandardu optimálna.

Nový štandard IFRS 16 Lízingy je platný pre účtovné závierky zostavené podľa IFRS od 1. januára 2019, s retrospektívnou aplikáciou, t. j. vykázanie porovnateľného obdobia (2018) v súlade s novým štandardom.

Takže na záver ešte raz otázka: je to pre vás príležitosť alebo hrozba?

Odborníci oddelenia auditu a účtovného poradenstva Deloitte sú špecialistami na aplikáciu IFRS a poskytujú širokú podporu pre spoločnosti v tejto oblasti.

Marek Frecer

Deloitte
Manažér na oddelení auditu

Peter Jaroš

Deloitte
riaditeľ na oddelení auditu

dvořák || hager & partners

advokátska kancelária

Ako je to s trestnou zodpovednosťou právnických osôb

Okrem uvedených povinností by prevádzkovatelia tiež nemali zabúdať. Medzi najviac diskutované právne témy v práve sa končiacom roku 2016 nepochybne patril aj nový zákon o trestnej zodpovednosti právnických osôb.